

VÅBENHVILE

Nutidens Danmark er et foreløbigt slutprodukt af en lang forhistorie. Før de skæbnsvangre forandringer i perioden 1448-1720 bestod riget af tre hoveddele eller lande - hver med sin landslov. I vest og øst var Jylland og Skåneland forbundet med fastlandet, hvorfor potentielle fjender kunne invadere over land uden først at skulle krydse sunde eller bælt. Landets magthavere på øen Sjælland havde ofte en falsk fornemmelse af sikkerhed og urørlighed - undertiden parret med overmod. Denne mentale tilstand blev forstærket, efter at den kullede greves efterslæggt satte sig tungt og solidt på kongemagten i og efter 1448 (hvor den så har siddet siden).

Med København som magtcenter blev slægtens dominans successivt forøget - på de indfødte danskeres bekostning. Den højeste pris for denne holstenske (saksiske) slægts misreglemente måtte danskerne betale i 1658. De forfærdelige konsekvenser lider vi stadig under.

En anden årsag til Danmarks (Dannerigets) historiske tragedie er landets placering på landkortet ved indsejlingen til Østersøen, der i øvrigt på engelsk er opkaldt efter Storebælt (Bæltet): the Baltic Sea, der så siden har lagt navn til de baltiske lande.

I romersk tid og i senere århundreder lå havet som en beskyttende mur omkring Danmark, hvorved hændelser på kontinentet kun nåede herop som svage dønninger. Da Karl med det misvisende tilnavn 'den store' førte sine sakskrige (772-804), inklusive omfattende massakrer, flygtede mange saksere til deres naboer i nord (jyderne/danerne) for at finde beskyttelse mod denne 'kristne' massemorder. Beretninger om hændelserne i Sachsen var formentlig en væsentlig årsag til de efterfølgende vikingetogter (oprindeligt straffeekspeditioner?), der i starten ofte havde kristne klostre og kirker som angrebsmål.

Frankeriget blev siden splittet i tre dele. Den østlige del udviklede sig med tiden til det nye Hellige Romerske Rige (Sacrum Imperium Romanum), hvor valgfyrster (kurfyrster) udnævnte en konge, der siden kunne opgraderes med en kejsertitel.

I året 1111 indsatte hertugen af Sachsen, der også var kurfyrste, Adolf 1. til administrator (greve) i den del af Sachsen, der lå nord for Elben (den nordalbingske del). Hans søn Adolf 2. grundlagde i 1143 Lybæk. Se hertil artiklen 'Rødder i Sachsen' i Skånsk Fremtid nr. 65, forår 2015.

Adolf 1.s familiære hjemsted var borgen Schauenburg (borgen med den fine udsigt / 'som kan ses på afstand'). Den ligger højt oppe på en bakketop i Weserbergland nær Rinteln. Fra o. 1480 blev borgen skrevet Schaumburg og gav dermed navn til herskerslægten

schaumburgerne.

Det var denne slægt, der tog magten i Danmark i 1448 - først 'ydmygt' som 'tjener' for det danske rigsråd. Efter et par slægtled begyndte maskerne imidlertid at falde: schaumburgernes 'gener' slog igennem, hvorefter de indfødte (danskerne/skåningerne) efterhånden blev reduceret til bønder i denne udenlandske herskerslægts skakspil. Holsten var vigtigere at forsvare end Skaane og Danmark. Skånelandene kunne ofres, blot magten i København og i stamlandet Holsten blev bevaret.

Efter at diktaturet (enevælden) var blevet indført i 1660, tog schaumburgerne kontrollen også over historieskrivningen, hvorefter Skånelandene blev skrevet effektivt ud af Danmarks historie og blev til 'vort glemte land'.

Efter henvend 200 år blev det formelle diktatur afløst af noget, der fik skin af demokrati, men endte i en ny form for enevælde, især funderet på 'embedsværket' (universitet, præsteskab, juristvælde, topstyret partipolitik, politikerdynastier m.v.) og den omstændighed, at man fastholdt den schaumburgske efterslæggt i landets formelt højeste embede.

Holsten

I Holsten havde man ikke siddet med hænderne i skødet efter 1448. Det såkaldte holstenske ridderskab havde gennem århundrederne siden da overtaget stadigt større bidder af land og magt nord for Holsten - i Sønderjylland (Angelland m.v.), som man efterhånden fik omdøbt til Schleswig / Slesvig efter domkirkebyen. Sønderjylland / Slesvig blev opsplittet i småbidder kaldet kongerigske og hertugelige dele (samme herskerslæggt begge steder).

For at legitimere sit magtkrav havde det holstenske ridderskab fabrikeret et dokument og en legitimations-myte om, at Slesvig og Holsten skulle være sammenbundet 'til evig tid' (ewig tosamme ugedeelt). Det der med 'til evig tid' finder man også i Roskildefreden af 1658 m.v. Sikker noget Karl Gustavs holstenske kone og svigerfar har presset på for at få med.

I 1806 opløstes det romersk-tyske rige, mens de tysktalende lande ved Rhinen blev sammensluttet under betegnelsen Rheinbund (Rhin-forbundet): reelt lydstaten under Frankrig. Sam-staten Norge-Danmark måtte også indordne sig, hvilket førte til krig med England, terrorbombning af København og Flaadens Ran - og ved krigens slutning svensk overtagelse af Norge.

På Wienerkongressen blev det 1815 besluttet at samle de tysktalende lande under en ny paraply kaldet Deutscher Bund. Beslutninger i dette nystartede tyske forbund skulle træffes i en forbundsforsamling (Bund-

REMEMBRANCE

estag), hvor de 39 deltagende tyske stater / områder formelt var repræsenteret. Der var imidlertid to spillere på banen, der bestemte det meste: Preussen og Østrig, der begge i samtiden blev betragtet som kontinentale stormagter; og de havde i øvrigt store dele af deres territorier liggende uden for det tyske forbunds juridiske grænser.

Den schaumburgske (camoufleret som 'oldenburgske' / 'glücksburgske') konge i København var formelt set med i det tyske forbund som hertug af Holsten. Hændelserne under Treårskrigen, som de såkaldte slesvig-holstenerne tabte militært, har formentlig sat sig spor i bl.a. det preussiske militærs strategiske tænkemåde; så da man i København fik vedtaget og underskrevet en ny grundlov for 'kongeriget Danmarks og hertugdømmet Slesvigs fællesanliggender' i november 1863, vedtog det tyske forbund derfor mandag 7. december 1863 i Frankfurt am Main en Bundes-execution (forbundsbeslutning) om at mobilisere militært mod Danmark for at bringe Holsten og Lauenburg tilbage i folden. Regeringen i København fik personligt overrakt et ultimatum om at rømme Holsten og Lauenburg inden for en uge, men skal have undladt at reagere herpå. Dette satte det tyske forbunds tropper i bevægelse nordpå. Preussen stillede med de fleste soldater, Østrig med lidt færre og Sachsen og Hannover med o. 13.000 mand. Sammenlagt mere end 85.000 mand og 22.000 heste.

Sønderjylland besat

Den 31. december 1863 havde forbundstropperne besat Lauenburg og hele Holsten op til Ejdergrænsen. Forbunds-eksekutionens mandat gjaldt ikke længere end til Holstens nordgrænse, men det så de preussiske og østrigske hærheder stort på. Den 16. januar 1864 sendte de et nyt ultimatum til regeringen i København med et par dages frist til at svare. Krigen brød derefter

ud - helt efter planen - den 1. februar 1864.

Sachsen og Hannover protesterede, og på linje med forbundsda- gen betragtede de Preussens og Østrigs krigerske indtog i Slesvig som et brud på forbundslovene. Men lige meget hjalp det. Preussen ønskede krigen og lod hånt om forbundsdagen og de mindre tyske stater protester. Sønderjylland / Slesvig blev besat.

Preussen fik siden med militære midler sat Østrig (1866) og Frankrig (1870) ud af spillet, hvorefter Sønderjylland var under fuldtids preussisk kontrol, noget man kan læse mere om i f.eks. Sønderjyske Årbøger eller Sønderjysk Månedsskrift. Samt i en artikel i Tidsskriftet Siden Saxo nr. 3, 2017, side 4-13. Tidsskriftet udgives af Rigsarkivet, og artiklen er skrevet af Jørgen Larsen og bærer titlen 'Preussisk overvågning og registrering i Sønderjylland'.

Preussen fremsatte snart krav om, at sønderjydske drengebørn skulle trække i preussisk soldateruniform (fra 1870 kejser-tysk). Mange dansksindede drenge vægrede sig herimod ved at flygte nordpå til 'det gamle land', men fraskrev sig derved alle borger- og arveretigheder i det sønderjydske hjemland. Efter et stykke tid skulle denne flugttrafik vise sig at få alvorlige langtidskonsekvenser for kampen om 'hjemstavnen', hvorfor de dansksindede besluttede sig for at bide i det sure æble og for drengenes vedkommende iføre sig tysk soldateruniform. Således stod det til, da Første Verdenskrig brød ud i dagene efter 1. august 1914.

I Rise sogn vest for Aabenraa kom tre sønner af gårdejer Las Lassen således til at erfare krigen som deltagere og øjenvidner: Christian, Jørgen og Las. De vendte alle hjem uden alvorlige legemlige skader (Jørgen pådrog sig dog en livslang malaria i Makedonien). Våbenhvilen efter krigen trådte i kraft mandag 11. november 1918 klokken 11.00. Søndag den 11. november 2018 (Armistice Day, Remembrance Day) er således 100 års dagen herfor. Dagen markeres i Frankrig som Jour de l'Armistice, i USA som Veterans Day.

En lillesøster til ovennævnte tre brødre hedder Anna Marie Lassen (1906-2009) og er mor til Foreningen Skånsk Fremtids formand (siden 2001) og medstifter (1992), Knud J. Holdt (f. 1946). Far: Jes Holdt (1908-1978), søn af Chresten Holdt, gårdejer i Løjt sogn nord for Aabenraa. *kjh*